

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА НІМЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

**СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ МАРКЕРИ КОМУНІКАЦІЇ
(німецькою мовою)**

підготовки магістра

Луцьк – 2026

Силабус вибіркового освітнього компонента «Соціолінгвістичні маркери комунікації (німецькою мовою)» підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Розробник: Лисецька Н. Г., професор кафедри німецької філології, кандидат філологічних наук, доцент.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: проф. Наталія ЛИСЕЦЬКА

**Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри
німецької філології
протокол № 9 від 02.02.2026 р.**

Завідувач кафедри:

доц. Людмила ПАСИК

© Лисецька Н. Г., 2026 р.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) форма навчання	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки В11 Філологія Мова і література (німецька). Переклад Магістр	Вибірковий
Кількість годин/кредитів <u>120/4</u>		Рік навчання <u>1</u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Семестр <u>1</u>
		Лекції <u>8</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>16</u> год.
		Самостійна робота <u>88</u> год.
	Консультації <u>8</u> год.	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання німецька		

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові	Лисецька Наталія Григорівна
Науковий ступінь	кандидат філологічних наук
Вчене звання	доцент
Посада	професор кафедри німецької філології
Контактна інформація	lysetska.nataliya@vnu.edu.ua
Дні занять згідно з розкладом: http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700	

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента.

Силабус освітнього компонента «Соціолінгвістичні маркери комунікації (німецькою мовою)» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти магістерського рівня.

Предметом ОК є проблеми, пов'язані із соціальною природою мови, її суспільними функціями, механізмом впливу соціальних чинників на мову і роллю мови в житті суспільства.

Соціолінгвістичні маркери – це ОК, що опирається на базові теоретичні знання із соціолінгвістики і передбачений навчальними програмами для магістрів. ОК ставить за мету дослідження мовної поведінки індивідуума, процесу його соціалізації, виникнення та подолання мовних конфліктів, соціальної багатомовності та мовної політики тощо.

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Мета ОК – показати здобувачам освіти, що варіативність мовлення невід’ємно пов’язана із соціолінгвістичними маркерами (вік, стать, національність, приналежність до певної субкультури, професійна діяльність тощо); навчити ЗО аналізувати мовні явища з огляду на соціолінгвістичну варіативність; а також удосконалити їх наукове мислення, сформувані інтегральну, загальні та фахові компетентності.

Основні завдання ОК:

- ознайомити ЗО із моделлю соціолінгвістичної орієнтації, яка вивчає мовну варіативність у залежності від соціальних маркерів, зокрема культурної та релігійної приналежності, професійної діяльності, ареальних, вікових та ін. факторів;

- показати ЗО, що для успішної комунікації необхідно мати «комунікативну компетентність», тобто бути спроможним «правильно» висловитися по темі «у правильний час у правильний момент у правильному місці» – „zur richtigen Zeit am richtigen Ort etwas Richtiges über ein Thema äußern“;

- показати ті труднощі та бар’єри, які виникають у процесі комунікації та вказати на можливості їх подолання.

У процесі вивчення освітнього компонента здобувач освіти повинен:

- знати основні напрямки розвитку та методи соціолінгвістичних досліджень;
- розуміти соціологію німецької мови, зокрема статус німецької мови в окремих німецькомовних державах, у світі, явища білінгвізму, диглосії тощо;
- знати лінгвістичну варіативність німецької мови у відповідності до соціальних маркерів як:

- національна приналежність;
- культурна приналежність;
- релігійна приналежність;
- професійна діяльність;
- належність до певної субкультури;
- віковий фактор;
- приналежність до певної статі тощо;

- уміти знаходити, опрацьовувати та ефективно використовувати необхідну для написання рефератів, доповідей та магістерських проєктів літературу;

- уміти оперувати науковою термінологією українською та німецькою мовами, які відносяться до сфери соціолінгвістики;

- уміти аналізувати тексти різних жанрів з огляду на їх медіальну, ситуативну, функціональну, соціальну, ареальну та інтеракціональну особливість;

- практично використовувати набуті теоретичні знання при інтерпретації текстів на заняттях із німецької мови як основної.

Методи навчання: пояснювально-ілюстративний метод; частково-пошуковий метод; проблемно-пошуковий метод; дослідницький; активний та інтерактивний методи; метод пояснення, тренування, практика в спілкуванні; методи дистанційного навчання.

Вивчення ОК сприяє формуванню у ЗО таких **софт скілз:** критичне мислення, прийняття рішень, навички ефективного спілкування, гнучкість та адаптивність, тайм-менеджмент, лідерські навички.

3. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Zur Theorie einer germanistischen Soziolinguistik						
Тема 1. Theoretische Grundlagen. Primäre sprachliche Sozialisation.	10	2	-	8	-	Л/ДС
Тема 2. Gesellschaft und Individuum.	13	2	2	8	1	СЗ/ДС/10
Тема 3. Soziolinguale Ausgrenzung. Schüler und Jugendliche. Studentensprache.	13	-	2	10	1	СЗ/ДС/10
Тема 4. Sondersprachen Erwachsener.	13	-	2	10	1	СЗ/ДС/10
Разом за ЗМ 1	49	4	6	36	3	
Змістовий модуль 2. Sprache als interaktives gesellschaftliches Phänomen						
Тема 5. Geschlechtsspezifische Kommunikation.	15	2	2	10	1	Л/ДС/10
Тема 6. Altersspezifische Kommunikation.	15	2	2	10	1	Л/ДС/10
Тема 7. Kulturelle und sprachliche Vielfalt. Multikulturelle Gesellschaft.	13	-	2	10	1	СЗ/ДС/10
Тема 8. Multilinguale Gesellschaft. Polyglossie. Diglossie und Bilingualismus. Gesellschaftliche Mehrsprachigkeit und Sprachenpolitik.	13	-	2	10	1	СЗ/ДС/10
Fazit. Kontrollarbeit.	15	-	2	12	1	Т/30
Разом за ЗМ 2	71	4	10	52	5	
Всього годин/Балів	120	8	16	88	8	100

*Форми навчання і контролю: СЗ – семінарське заняття, Л/ДС – лекція, дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також доповідь, презентація, аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

4. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота включає:

- 1) підготовку до практичних занять;
- 2) укладання словника наукових термінів;
- 3) написання доповіді.

Самостійна робота ЗО враховується при відповідях на семінарських заняттях та дискусіях.

Тематика доповідей

1. Sprachregister und soziale Rollen: Wie Sprache sich je nach Situation verändert.
2. Höflichkeitsstrategien im Deutschen: Formelle und informelle Markierungen.
3. Gender und Sprache: Linguistische Formen geschlechtergerechter Kommunikation.
4. Code-Switching und Code-Mixing in mehrsprachigen Gemeinschaften.
5. Soziale Identität und Dialektgebrauch: Warum Menschen Dialekt oder Standardsprache wählen.
6. Jugendsprache als soziales Marker: Neue Trends und typische Merkmale.
7. Kiezdeutsch als multiethnolektale Varietät: Struktur, Funktion, gesellschaftliche Einstellungen.
8. Nonverbale Kommunikation als sozialer Marker: Blickkontakt, Gestik, Körperhaltung.
9. Sprachliche Höflichkeit in digitalen Medien: Emojis, Kürzungen, Netiquette.
10. Soziolekt und Gruppenzugehörigkeit: Sprache als Mittel sozialer Abgrenzung.
11. Sprache und Macht: Wie sprachliche Mittel Hierarchien konstruieren.
12. Migration und sprachliche Identität: Wie neue Sprachmuster entstehen.
13. Diskriminierung durch Sprache: Linguistische Marker von Vorurteilen und Stereotypen.
14. Kommunikative Stile in deutschen Regionen: Direktheit vs. Indirektheit.
15. Sprachwandel durch soziale Medien: Einfluss von Plattformen auf Kommunikationsnormen.

IV. Політика оцінювання

Поточне оцінювання знань ЗО здійснюється за десятибальною системою та включає оцінювання роботи ЗО під час аудиторних занять за усні та письмові відповіді, контрольних робіт, різних видів завдань, за участь у дискусіях і обговореннях. Всього за поточне оцінювання ЗО можуть отримати 100 балів (накопичувальна система балів, які ЗО можуть отримати за конкретні види діяльності в межах змістових модулів).

Оцінювання поточного контролю в межах семінарського заняття:

- Оцінка «відмінно» відповідає 10-9 балам за усні відповіді на семінарських заняттях, написання письмових робіт (творчого завдання) і ставиться за широкі й системні знання теоретичного й практичного матеріалу з освітнього компонента «Соціолінгвістичні маркери комунікації (німецькою мовою)»;

- Оцінка «добре» відповідає 8-7 балам за усні відповіді на семінарських заняттях, написання письмових робіт (творчого завдання) і ставиться за хороші знання теоретичного й практичного матеріалу з освітнього компонента «Соціолінгвістичні маркери комунікації (німецькою мовою)»;

- Оцінка «задовільно» відповідає 6 балам на семінарських заняттях, написання письмових робіт (творчого завдання) і ставиться за базові знання теоретичного й практичного матеріалу з освітнього компонента «Соціолінгвістичні маркери комунікації (німецькою мовою)»;

- Оцінка «незадовільно» відповідає 5-0 балам на семінарських заняттях, написання письмових робіт (творчого завдання) і ставиться у випадку невиконання практичних завдань та незнання теоретичного матеріалу з освітнього компонента «Соціолінгвістичні маркери комунікації (німецькою мовою)».

Вивчення ОК «Соціолінгвістичні маркери комунікації (німецькою мовою)» завершується написанням контрольної роботи/тестів, яка оцінюється у максимально 30 балів.

Основні види роботи та принципи організації поточного та підсумкового оцінювання розкриті у відповідному [Положенні про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти ВНУ ім. Лесі Українки](#).

Політика викладача щодо ЗО. Відвідування занять є обов'язковим. Якщо ЗО не може бути присутнім на практичних заняттях, він має можливість працювати за індивідуальним графіком.

ЗО, які є членами наукових проблемних груп, авторами статей і тез, доповідачами на наукових конференціях, переможцями та активними учасниками фахових студентських олімпіад, мають право протягом семестру за кожен виконаний вид діяльності одноразово отримати додаткові заохочувальні бали до відповідного ОК, якщо здійснена активність здобувачів відповідає профілю ОК. У цьому випадку ЗО інформує викладача/ів про свої здобутки. Викладач має право самостійно визначити валідність, заявлених ЗО отриманих результатів та приймає рішення щодо зарахування або незарахування таких балів:

- 3 бали – за результативну роботу у студентській проблемній групі (систематичне відвідування, обговорення), публікацію тез (підготовку матеріалів конференції) або виступ/и на конференції/ях без публікації/й, участь у I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;

- 5 балів – за публікацію статті/ей у збірнику студентських наукових праць, перемога у I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;

– 10 балів – за публікацію статті (статей) у збірнику наукових праць, що входить до категорії Б, або призове місце на II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади.

Згідно з [ПОЛОЖЕННЯМ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](#) здобувачам освіти можуть бути зараховані результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті (професійні курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, стажування). Для цього потрібно звернутися із заявою на ім'я декана факультету з проханням про визнання результатів навчання, набутих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті. Згідно зі встановленим порядком можуть бути визнаними результати навчання, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають одному заліковому модулю в цілому, так і його окремому змістовому модулю, темі (темам), які передбачені цим силабусом.

Політика щодо академічної доброчесності. [Кодекс академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки](#) передбачає самостійну, чесну та відповідальну роботу здобувачів освіти над поставленими завданнями. Відповідальність за дотримання академічної доброчесності покладена як на викладачів, так і на здобувачів освіти, які в разі виявлення порушень академічної доброчесності несуть відповідальність.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Підготовка до практичних занять має бути вчасною. Якщо ЗО був відсутній на занятті з поважної причини (участь у конференції та конкурсах, академічна мобільність, лікарняний або інша поважна причина), він може здати практичне заняття викладачу в індивідуальному режимі (коли викладач має години консультації на кафедрі німецької філології) або на його електронну скриньку. Дедлайном до кожного пропущеного практичного заняття вважається надсилання виконаних завдань практичного заняття на електронну скриньку викладача до початку наступного практичного заняття або їх здавання на консультації викладачу.

V. Підсумковий контроль

Оскільки формою контролю вибіркового ОК «Соціолінгвістичні маркери комунікації (німецькою мовою)» є залік, то оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами видів робіт, передбачених силабусом (див. пункт 5. Структура освітнього компонента).

У випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг, ЗО може дібрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем або перездати якусь тему).

Перелік питань до заліку

1. Sprache als interaktives Phänomen.
2. Sprachsystem, Soziolinguistik, Nachbarwissenschaften.

3. Soziolinguale Systeme.
4. Primäre sprachliche Sozialisation.
5. Identität des Sozialen in der Sprache.
6. Handlungsorientierte Identitätsbildung.
7. Soziolinguale Ausgrenzung.
8. Schüler und Jugendliche.
9. Gruppenbildung und Sprache.
10. Einige Jargons.
11. Sondersprachen Erwachsener. Rotwelsch. Argot und Slang als Sondersprachen.
12. Fachsprachen als Sondersprachen.
13. Sprachliche Varietäten.
14. Kode-Theorie und Schule. Soziale Schichtung. Rezeption der Kode-Theorie in Deutschland.
15. Geschlechts- und altersspezifische Kommunikation.
16. Geschlecht und Sprache. Theorie der zwei Kulturen.
17. Alter und Sprache.
18. «Gerontolinguistik».
19. Kulturelle und sprachliche Vielfalt.
20. Polyglossie.
21. Diglossie und Bilingualismus.
22. Gesellschaftliche Mehrsprachigkeit und Sprachenpolitik.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 – 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перекладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література:

1. Лисецька Н. Мова як виразник соціальної ідентичності: соціолінгвістичні маркери комунікації. *Науковий Вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки : Мовознавство.* Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2016. № 5 (330). С. 246–250.

2. Соціолінгвістика та основи мовної політики: навчальний посібник / О. М. Олексюк, Н. І. Василькова. Миколаїв: Ілліон, 2014. 264 с.
3. Busch B. Mehrsprachigkeit. 3. vollständig überarbeitete und erweiterte Auflage. utb. 2021. 255 S.
4. Historische Soziolinguistik der Stadtsprachen. Simon Pickl (Ed.), Stephan Elspaß (Ed.). Heidelberg: Universitätsverlag Winter, 2019. 230 S.
5. Löffler H. Germanistische Soziolinguistik 5., überarb. Aufl. Grundlagen der Germanistik. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2016. Bd. 28. 222 S.

Додаткова література:

6. Лисецька Н. *EUROPA-Diskurs* третього тисячоліття: лексико-стилістичні аспекти (на прикладі німецької преси після воєнного вторгнення росії в Україну 24.02.2022 р.). *Studia Methodologica*. 2024. (58). С. 90–101. DOI <https://doi.org/10.32782/2307-1222.2024-58-9>
7. Лисецька Н., Травіна А. Концепт MIGRATION у німецьких мас-медіа. *Актуальні питання гуманітарних наук: наук. журн. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2025. Вип. 83. Том 2. С. 199–207. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-2-29>
8. Лисецька Н. *Stresstest* як неологізм сучасного німецькомовного дискурсу. *Актуальні питання гуманітарних наук: наук. журн. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 66. Том 2. С. 140–145. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-2-20>
9. Лисецька Н., Гайволя О. Вербалізація концепту *VEREINTES EUROPA* в німецьких ЗМІ. *Актуальні питання гуманітарних наук: наук. журн. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 62. Том 1. С. 221–229. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/62-1-32>
10. Лисецька Н. Г. Новосемантизм *Ringtausch* у сучасній німецькій пресі та його соціолінгвістичне сприйняття // *Scientific progress: innovations, achievements and prospects. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference*. MDPC Publishing. Munich, Germany. 2022. Pp. 436–440. URL: <https://sci-conf.com.ua/ii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-scientific-progress-innovations-achievements-and-prospects-6-8-11-2022-myunhen-nimechchina-arhiv/>.
11. Lysetska N. H. Konzept «Europa» an der Schwelle zweier Jahrtausende. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2020. Вип. 9(77). С. 51–55. Збірник проіндексовано наукометричною базою (*Index Copernicus ICV 2017: 75.77. та Google Scholar*) DOI [https://doi.org/10.25264/2519-2558-2020-9\(77\)-51-55](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2020-9(77)-51-55)

12. Lysetska N. Der Topos der Führungskraft Deutschlands im Kontext des Russisch-Ukrainischen Krieges. *Studia Methodologica*. 2025. (59). С. 155–167. DOI <https://doi.org/10.32782/2307-1222.2025-59-14>
13. Lysetska N., Bondarchuk O. Topos zögernder Politiker im deutschen politischen Diskurs. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія*. 2025. (9). С. 48–52. DOI <https://doi.org/10.32782/philspu/2025.9.9>

Лексикографічні джерела та корпуси:

1. DUDEN. URL: <https://www.duden.de/>
2. DWDS. URL: <https://www.dwds.de/>
3. Langenscheidt Online Wörterbücher. URL: <https://de.langenscheidt.com/>
4. OWID. URL: <https://www1.ids-mannheim.de/lexik/owid.html>
5. PONS. Online-Wörterbuch. URL: <https://de.pons.com/>
6. WORTSCHATZ. Universität Leipzig. URL: <https://wortschatz.uni-leipzig.de/de>